

77430 - محل سجده سهو کجاست و در این سجده چه گفته می‌شود؟

سوال

می‌خواهم درباره روش سجده سهو در صورت نقص یا افزودن در نماز بپرسم و در صورتی که سجده سهو پس از سلام باشد، آیا نمازگزار دوباره تشهد را می‌خواند یا خیر؟

و آیا در سجده سهو نیز سه بار «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى» می‌گوید یا آنکه ذکر دیگری در این سجده گفته می‌شود؟

و آیا اگر نمازگزار تشهد اول را فراموش کرد سجده سهو بر او واجب می‌شود یا خیر؟

پاسخ مفصل

الحمد لله.

اولاً:

درباره محل سجده سهو که آیا پیش از سلام است یا بعد از سلام، اختلاف بزرگی بین علما وجود دارد و قوی‌ترین این اقوال آن است که اضافه کردن سهوی به نماز، مقتضی سجده پس از سلام است و نقص غیر عمد مقتضی این است که سجده را پیش از سلام انجام دهد. اما درباره شک در نماز تفصیل وجود دارد: اگر یکی از دو احتمال را ترجیح داد پس از سلام سجده می‌کند و اگر هیچ یک از دو احتمال برایش مرجح نشد پیش از سلام سجده می‌کند. قبلاً در پاسخ به سؤال (12527) به این موضوع پرداخته‌ایم.

ثانیاً:

در «فتاوی اللجنة الدائمة» (۷/۸) آمده است:

«تشهد اول در نماز در صحیح‌ترین اقوال علما از واجبات نماز است، زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - این سجده را انجام می‌دادند و فرموده‌اند: «همانگونه که می‌بینید من نماز می‌گزارم، نماز بگزارید» و هرگاه از روی سهو [واجبی را] ادا نمی‌کرد سجده سهو انجام می‌داد بنابراین هر کس عمداً [واجبی را] ترک گوید نمازش باطل می‌شود و هرکس از روی سهو ترکش گوید آن را با سجده سهو پیش از سلام جبران می‌کند».

ثالثاً:

دوباره خواندن تشهد پس از سجده سهو مشروع نیست، چه این سجده قبل از سلام باشد یا بعد از سلام و قبلا در پاسخ به سؤال شماره (7895) این مسئله را بیان کرده‌ایم.

رابعا:

سجده سهو همانند سجده داخل نماز انجام می‌شود یعنی بر هفت عضو مانند سجده نماز سجده می‌برد و الله تعالی را با همان ذکر معروف «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى» ذکر می‌کند و بین دو سجده «رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي» می‌گوید و زکری خاص به سجود سهو وجود ندارد و این بنابر تقریر اهل علم است.

مرداوی در «الإنصاف» (۲/۱۵۹) می‌گوید:

«سجود سهو و آنچه در آن و پس از برخاستن از آن می‌گوید همانند سجده نماز است».

رملی در «نهاية المحتاج» (۲/۸۸) می‌گوید:

«و کیفیت این دو (یعنی دو سجده سهو) در واجبات و مندوباتش همانند سجده نماز است، مانند گذاشتن پیشانی و آرامش در آن و افتراش در نشستن بین دو سجده». نقل به اختصار.

برخی از فقها هم این را مستحب می‌دانند که در سجده سهو گفته شود: «سُبْحَانَ مَنْ لَا يَسْهُو وَلَا يَنَامُ» اما این ذکر دلیلی ندارد و مشروع این است که به انکار وارده درباره سجده نماز اکتفا کند و به زکری دیگر عادت نکند.

قبلا نقل قول‌های دیگری از علما را در پرسش (39399) آورده‌ایم.

والله اعلم.